

"וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אֲבִיו" (לו, א)

"ביקש יעקב לישב בשלחה, קפץ עליו רוגזו של יוסף" (רש"י, שם, פסוק ב)

בין הנצי"ב מוולוז'ין ובין רבי יושה בר מבריסק, שניהנו משך תקופה מסוימת יחד כראשי ישיבת וולוז'ין, הייתה מחלוקת. המחלוקת נסבה, הן סביב תפקידיהם בראשות הישיבה והן לגבי דרך הלימוד. כפי שקורה לא אחת במצבים כאלה, נחלקו גם בחורי הישיבה לשני מחנות והיה חשש שהמחלוקת תתלקח בְּיָתֵר שְׁאֵת ותפגע בישיבה.

זומנו איפא לולוז'ין גדולי הדור, כדי להשכין שלום בין שני ראשי הישיבה. ישבו הרבנים ושקלו בדעתם, איך להביא את שני גדולי ישראל אלה לידי פשרה. פתח רבי וולולה מוילנה ואמר: יודעים אתם רבותי, עומד אני עתה בפרשת וַיֵּשֶׁב. תמהו הנוכחים: "הרי הימים ימי חשוך ועד לפרשת וַיֵּשֶׁב עוד יש זמן רב".

אמר להם רבי וולולה: אסביר לכם במה מדובר. הרי אני דורש מידי שבת בבית הכנסת. בכל דרשה אני מעמיד זה לעומת זה - את הצדיק ואת הרשע, וכמובן שאני מצדיק את הצדיק ומרשיע את הרשע. וכך אני מוצא בכל פרשה ופרשה: בבראשית - קין והבל, בנח - נח ודור המבול, בַּיִצְחָק - אברהם ואנשי סדום, וכן בכל פרשה, עד שאני מגיע לפרשת וַיֵּשֶׁב. כאן עלי להעמיד את יוסף מול אָחִיו, כולם צדיקים, כולם נבונים ולצד מי אתייצב? כך גם במקרה שלפנינו, אילו הייתי צריך לפשר בין הנצי"ב לבין סתם אדם, לא הייתה בעיה, גם בין רבי יושה בר וסתם אדם - לא הייתה בעיה, אבל בין שני צדיקים כאלה?

עפ"י "תולדות יהדות ליטא"

"וַיִּמְצְאוּ אִישׁ וְהָנָה תֵּעָה בְּשֵׂדָה" (לו, טו)

פעם אחת, פנה רבי חיים מצאנז אל אחד מחשובי העדה וביקש ממנו, שיתלווה אליו ויסובב עמו בעיר לקבץ נדבות, בשביל יהודי נצרך שירד מנכסיו. אבל הלה לא נענה וטען, שאין שעתו פנויה, אין הוא יכול לבטל מתלמודו. חרה הדבר לרבי חיים ואמר:

על הפסוק "וַיִּמְצְאוּ אִישׁ" אומר רש"י: "זה גבריאל", ואילו אצל יעקב - על "וַיִּאָּבֵק אִישׁ עִמּוֹ" (לב, כה) אומר רש"י: הוא שָׁרוּ של עֵשָׂו. מניין לרש"י ש"איש" זה היה גבריאל ו"איש" ההוא - שָׁרוּ של עֵשָׂו? ההסבר לכך פשוט הוא: שם מסופר, שלאחר שנאבק יעקב עם המלאך כל הלילה, ביקש ממנו טובה קטנה - ברכה, והמלאך השיב לו שאין שעתו פנויה: "שְׁלַחְנִי כִי עַלֵּה הַשְּׁחָרִי" (שם, פסוק כז) וצריך אני לומר שירה - הוא עסוק באמירת שירה, בתלמוד תורה. מתשובה זו ברור, אפוא, שָׁשָׁרוּ של עֵשָׂו הוא. כנגד זה, אצל יוסף נאמר (לו, טו): "וַיִּשְׁאַלְהוּ אִישׁ לְאִמְרוֹ מַה תִּבְקֹשׁ - בְּרֵאוֹתָיו אִישׁ תּוֹעָה בְּשֵׂדָה עֲצָרוּ וְשָׁאֵל מֵהוּא מִבְּקֶשׁ וּבְמָה יוּכַל לְעֹזֵר לוֹ. מִכַּאֲן שֶׁהָיָה זֶה הַמְּלָאךְ גְּבִרְיָאֵל, שְׁבוּדָאֵי הָיָה אֹמֵר שִׁירָה לֹא פָחוֹת מִשָּׁרוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וְאֵף עַל פִּי כֵן, מִצָּא אִפְשָׁרוֹת לְהַקְדִּישׁ מִזְּמֵנוֹ לְאָדָם נֶצְרָךְ."

לקוראינו: מאמרים המופיעים ללא ציון שם הכותב, נכתבו על ידי חברי המערכת

חברי המערכת: הרב אברהם פוס, משה רוט, נפתלי יערי, יהודה מליק
העריכה בסיוע אברכי כולל "יד ברודמן" ללימודי הוראה ודינות, בית שפירא, רחובות
טלפון: 08-9412048
אתרנו באינטרנט: www.pirsuma.com/siach
הדפסה: דפוס ש.ה.ר. רחובות טל. 08-9475106

שיחה

יציאת שבת
5:17

כניסת שבת
4:15

יוצא לאור לעילוי נשמת הקדושים

מיכאל יצחק מליק ואברהם פלדמן הי"ד

פרשת וַיֵּשֶׁב, כסלו תשע"ד שנה שלושים וחמש, גיליון מס' 9

גליון זה יוצא לאור בחסות עיריית רחובות, האגף למוסדות העירייה, המחלקה לתרבות תורנית

בלי עין הרע...

במדרש תנחומא על פרשתנו (נישב, א) מובא: "כִּינן שראה יעקב אלופי בני עֵשָׂו - נתייךא, אמר: מי יוכל לעמוד כנגד אלופים אלו?... אמר לו הקדוש ברוך הוא: נָץ שלך יְכַלֵּה אותם וזה יוסף". במה מסוגל יוסף לכלות את אלופי עֵשָׂו? בניצוץ של אמת, המגיע מיעקב - "אלה תלדוֹת יעקב - יוסף" (לו, ב). מהו, אם כן, ניצוץ זה? הגמרא במסכת ברכות (נה, ב - מתורגם) אומרת: מי שנכנס לעיר ופחד מהנזק של "עין הרע", יחזיק את אגודל יד ימין ביד שמאל ואגודל שמאל בימין, וְיֹאמֵר: אני פלוני בן פלוני, מזרעו של יוסף אני בא, שלא שלטה בו "עין הרע", שנאמר (בראשית מט, כב): "יבן פורת יוסף, בן פורת עֲלֵי עֵיןִי וגו' - אל תִּקְרֵי עֲלֵי עֵיןִי אלא עֲלֵי עֵיןִי".

אנו רגילים לחשוב, שהעין היא איבר פסיבי. העין קולטת את המראות שהיא רואה ולא מעבר לכך. אולם, המושג "עין טובה" והיפוכו - "עין הרע", מלמדים, שהעין היא איבר פועל. הצורה שבה אדם מתבונן על המציאות, משפיעה על המציאות. ביטוי הלכתי לכך קיים בדברי חז"ל, במסכת בבא בתרא (ב, ב): "אסור לאדם לעמוד (להיעצר ולהתבונן) בְּשֵׁדָה חֵבֵר, בשעה שהיא עומדת בְּקַמּוֹתֶיהָ". חכמים חששו, שבהסתכלות זו תהיה מעורבת גם קנאה, וכך היא יכולה להרוס את היבול.

המשנה באבות (ה, יט) מציינת את המידה של "עין טובה" כאחד ההבדלים בין תלמידיו של בלעם הרשע לתלמידיו של אברהם אבינו. בלעם היה יודע לכוון את הרגע בו הקב"ה כועס. בלעם בוחר להתעלם מכל הטוב שקיים בעולם ולהתרכז ברגע הקטן של הרע. לעומת זאת, אברהם אבינו בוחר להאיר את הטוב וללמד זכות, כפי שבחר לחפש בסדום את הצדיקים, זו המשמעות של "עין טובה", כלומר, בחירת זווית ראייה טובה על המציאות. כך מבאר הרב קוק את הגמרא לעיל: "ולא יהיו מרכז פעולותיה, כי אם מבט חיצוני של העין". הסתכלות ב"עין רעה" - מגיעה מהמקום הנמוך והראייה החיצונית.

מבטם המנוכר של האחים על יוסף בצעירותו, הביא עליו ייסורים רבים, אך יוסף בוחר שלא להתייחס אל האחים ואל האירועים מתוך נקודת מבט זו. יוסף מייחס את כל התהליך אותו הוא עובר, לתוכנית האלוהית וְשִׁלְיחוֹת שהטיל עליו ריבונו של עולם: להחיות את העולם בשנות הרעב הקשות ולהציל את אָחִיו ואת בית אביו. התייחסות זו של יוסף והעין הטובה בה הוא בוחן את המציאות ובה הוא מתבונן על אָחִיו, היא זו שיוצרת את הסגולה המיוחדת: "בן פורת יוסף, בן פורת עֲלֵי עֵיןִי". כך נוכל לבאר את הגמרא לעיל: אדם המצוי בתוך חברת אנשים, צריך לדעת, כי בחברה קיימים כוחות טובים וכוחות רעים משולבים. עליו להיות קְיוּסָף ולבחור להביט ב"עין טובה" על המציאות, ובכך הוא מעלה את הסתכלותו - "עֲלֵי עֵיןִי".

יוסף מסוגל לכלות את אלופי עֵשָׂו בניצוץ האמת, המסוגל להביט בטוב על כל דבר בחייו.

הרב אבי שיש

ברכת מזל טוב לאורי ואביגיל שפיגל שיחיו בבניית בית נאמן בישראל, תהא השכינה שורה תמיד במעונכם

לגיליון זה נתקבלה תרומה מאת מירי ויוסי בצר שיחיו
לע"נ האם, החותנת, מרת איטה גובי - שטיינר ע"ה בת ר' שמואל הלוי ז"ל
נלב"ע כ"ה בכסלו תשס"ג
גיליון זה מוקדש אף לע"נ ר' יוסף ב"ר משה וילצ'יק ז"ל
נלב"ע כ"ד בכסלו תשע"ב
כמו כן מוקדש גיליון זה ע"י ר' משה פרידמן נ"י - מנהל דפוס ש.ה.ר.
לע"נ אמו, מרת רבקה פרידמן ע"ה בת ר' אברהם ז"ל, נלב"ע כ"ד בכסלו תשנ"ו
תנצב"ה

